DOMSTOLENS DOM
15. januar 1987 *

I sag 253/84,

Groupement agricole d'exploitation en commun (GAEC) de la Ségaude, La Clayette (Frankrig), ved advokat Lise Funck-Brentano, Paris, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat Marlyse Neuen-Kaufmann, 18, avenue de la Porte-Neuve,

sagsøger,

støttet af

Fédération nationale des syndicats d'exploitants agricoles (FNSEA), Paris, ved advokat Lise Funck-Brentano, Paris, og med valgt adresse i Luxembourg hos advokat Marlyse Neuen-Kaufmann, 18, avenue de la Porte-Neuve,

intervenient,

mod

Rådet for De europæiske Fællesskaber, ved direktør Antonio Sacchettini, bistået af ekspeditionssekretær Arthur Brautigam, begge Rådets juridiske tjeneste, og med valgt adresse i Luxembourg hos direktøren for Den europæiske Investeringsbanks direktorat for juridiske anliggender, Jörg Käser, 100, boulevard Konrad-Adenauer,

sagsøgt,

og

Kommissionen for De europæiske Fællesskaber, ved juridisk konsulent Jean-Claude Séché som befuldmægtiget og med valgt adresse i Luxembourg hos Georges Kremlis, Kommissionens juridiske tjeneste, Jean Monnet-bygningen, Kirchberg,

sagsøgt,

* Processprog: Fransk.

støttet af

Forbundsrepublikken Tyskland, ved Ministerialrat Martin Seidel som befuldmægtiget, bistået af advokat Dietrich Ehle, Köln, og med valgt adresse i Luxembourg på Forbundsrepublikken Tysklands ambassade,

intervenient,

hvori der er nedlagt påstand om erstatning i medfør af EØF-traktatens artikel 178 og artikel 215, stk. 2,

har

DOMSTOLEN,

sammensat af præsidenten Mackenzie Stuart, afdelingsformændene Y. Galmot, T. F. O'Higgins og F. Schockweiler, dommerne G. Bosco, T. Koopmans, O. Due, U. Everling, K. Bahlmann, R. Joliet og J. C. Moitinho de Almeida,

generaladvokat: Sir Gordon Slynn
justitssekretær: ekspeditionssekretær H. A. Rühl

på grundlag af retsmøderapporten og efter mundtlig forhandling den 15. maj 1986,

og efter at generaladvokaten har fremsat forslag til afgørelse den 18. september 1986,

afsagt følgende

Dom

1 Ved stævning, indgivet til Domstolens justitskontor den 29. oktober 1984, har Groupement agricole d'exploitation en commun de la Ségaude (herefter benævnt »GAEC«) under henvisning til EØF-traktatens artikel 178 og artikel 215, stk. 2, anlagt sag mod Rådet og Kommissionen for de europæiske Fællesskaber med påstand om erstatning for det tab, som sagsøgeren anfører at have lidt som følge af Rådets beslutning 84/361 af 30. juni 1984 (EFT L 185, s. 41), idet sagsøgeren endvidere har nedlagt påstand om, at det statueres, at Det europæiske økonomiske Fællesskab er erstatningsansvarlig for alle senere tab, som sagsøgeren måtte lide som følge af beslutningen.

2 Den omhandlede beslutning — hvori det bestemmes, at »i perioden 1. juli 1984 til 31. december 1988 betragtes støtte, der ydes af Forbundsrepublikken Tyskland i form af momslettelse, som forenelig med fællesmarkedet, for så vidt støtten ikke overstiger 5% af den pris uden moms, som køberen betaler for landbrugsproduktet« — blev vedtaget med det formål at yde kompensation for det tab, som de tyske landbrugere ville lide som følge af den gradvise afvikling af ordningen med monetære udligningsbeløb (»MUB«).

3 GAEC har, støttet af Fédération nationale des syndicats d'exploitants agricoles (FNSEA), gjort gældende, at Rådets beslutning af 30. juni 1984 er ulovlig, og at den har skabt en konkurrencefordrejning til fordel for de tyske landbrugere, hvorved sagsøgeren er blevet påført og fortsat vil blive påført et betydeligt tab, som virksomheden må have krav på erstatning for.

4 Til støtte for, at beslutningen må anses for ulovlig, har GAEC anført, at beslutningen blev vedtaget under henvisning til traktatens artikel 93, stk. 2, som ifølge sagsøgeren ikke kan hjemle en sådan beslutning, og at der i hvert fald er sket en tilsidesættelse af procedurereglerne i denne bestemmelse. Det anføres endvidere, at beslutningen strider mod princippet om forbud mod forskelsbehandling, idet de tyske landbrugere har opnået en kompensation, som går ud over, hvad der følger af afviklingen af MUB, at beslutningen hindrer virkeliggørelsen af formålet med det sjette momsdirektiv, som er at sikre en konkurrencemæssig neutralitet mellem medlemsstaterne, og at beslutningen strider mod proportionalitetsprincippet, fordi momsen er blevet anvendt som instrument til at yde den pågældende støtte til de tyske landbrugere. Endelig anføres beslutningen at stride mod traktatens artikel 96, der indeholder et forbud mod godtgørelse for afgifter ud over det beløb, der tidligere har været pålagt en vare, idet beslutningen endvidere medfører en nedgang i Fællesskabets egne indtægter.

5 Kommissionen har taget stilling til visse retlige spørgsmål, men har ikke nedlagt nogen påstand vedrørende sagens realitet, idet den gør gældende, at Fællesskabet under et søgsmål om, hvorvidt der foreligger et ansvar for Fællesskabet i henhold til traktatens artikler 178 og 215, bør være repræsenteret af den institution, som har foretaget den ansvarspådragende handling, hvilket i denne sag vil sige Rådet. Rådet har gjort gældende, at visse af de i sagen fremsatte anbringender ikke kan realitetspåkendes, og at de øvrige savner grundlag.

6 GAEC har endvidere gjort gældende, at beslutningen af 30. juni 1984 allerede har medført et indkomsttab for virksomheden i forbindelse med dens omsætning af okse- og kalvekød, fjerkræ og mælk i anden halvdel af 1984, og at den i hvert fald vil medføre et betydeligt tab for virksomheden i fremtiden.

7 Rådet har både bestridt, at der som hævdet af GAEC foreligger et tab, og at der kan påvises en årsagsforbindelse mellem beslutningen og det tab, som GAEC hævder, at virksomheden har lidt eller vil lide.

8 Vedrørende sagens faktiske omstændigheder, retsforhandlingernes forløb samt parternes anbringender og argumenter henvises til retsmøderapporten. Disse omstændigheder omtales derfor kun i det følgende, såfremt det på de enkelte punkter er nødvendigt for forståelsen af Domstolens argumentation.

9 Inden gennemgangen af de problemer, som den konkrete sag rejser, bemærkes følgende vedrørende de betingelser, der skal være opfyldt for, at Fællesskabet kan ifalde ansvar i henhold til artikel 215, stk. 2. Ifølge Domstolens faste praksis (jfr. dommen af 2. juli 1974, Holtz & Willemsen, 153/73, Sml. s. 675, og dommen af 4. marts 1980, Pool, 49/79, Sml. s. 569) forudsætter et ansvar for Fællesskabet, at den omtvistede retsakt fra den pågældende institution er ulovlig, at der foreligger et tab, og at der er en årsagsforbindelse mellem retsakten og det tab, som påstås erstattet, idet samtlige disse betingelser skal være opfyldt.

10 De problemer, som sagen rejser, må undersøges i lyset af disse kriterier. Det bemærkes herved, at sagsøgeren fortrinsvis har søgt at godtgøre, at Rådets beslutning af 30. juni 1984 er ulovlig, idet sagsøgeren har fremsat en række argumenter til støtte herfor, hvorimod det af sagsøgeren anførte vedrørende spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger et tab og en årsagsforbindelse mellem beslutningen og et sådant tab, er præget af en mangel på klarhed. Det bør herefter først undersøges,

om sagsøgeren har godtgjort, at det tab, der påstås erstattet, virkelig foreligger, og i bekræftende fald, om det er blevet godtgjort, at der er årsagsforbindelse mellem beslutningen og et sådant tab.

11 Det bemærkes herom indledningsvis, at det tab, som GAEC har påstået erstattet, efter sagsøgerens opfattelse skulle være en følge af, at de tyske landbrugere på grund af den i henhold til beslutningen af 30. juni 1984 ydede støtte har kunnet nedsætte deres priser og dermed i betydelig grad forøge deres eksport til Frankrig af okse- og kalvekød, mælk og fjerkræ, hvilket skulle have medført et prisfald på det franske marked.

12 Hvad konkret angår spørgsmålet om, hvorvidt der foreligger et tab, bemærkes, at GAEC oprindeligt angav 60 000 FF som en foreløbig opgørelse over det tab, som virksomheden indtil tidspunktet for sagens anlæg havde lidt, for så vidt angår samtlige de produkter, virksomheden fremstiller, men at sagsøgeren ikke siden har fremlagt nogen oplysninger vedrørende de tab, som virksomheden skal have lidt i forbindelse med dens omsætning af mælk og fjerkræ, på trods af, at Domstolen har opfordret sagsøgeren til i hvert fald for anden halvdel af 1984 at fremlægge en opgørelse over det tab, som virksomheden har lidt på grund af den forskelsbehandling, der hævdes at være en følge af den omtvistede støtte.

13 For så vidt angår mælk og fjerkræ, må det herefter fastslås, at GAEC ikke har påvist, at der foreligger noget tab.

14 For så vidt angår omsætningen af oksekød, har GAEC som svar på et spørgsmål fra Domstolen på grundlag af sit driftsregnskab og sin statusopgørelse for 1984 opgjort sine tab for anden halvdel af 1984 til 10 894 FF.

15 Rådet og Forbundsrepublikken Tysklands regering, der har interveneret til støtte for de sagsøgtes påstande, har om dette spørgsmål gjort gældende, at de lave priser for okse- og kalvekød på det franske marked i den pågældende periode skyldtes andre forhold end den støtte, der blev ydet til de tyske landbrugere. Det anføres, at det lave prisniveau navnlig var en følge af forøgelsen i udbudet af slagtekvæg efter ikrafttrædelsen den 1. april 1984 af den superafgift, som blev indført med det formål at få nedsat mælkeproduktionen.

16 Det bemærkes herom indledningsvis, at i modsætning til det af GAEC anførte var der kun i en del af andet halvår af 1984 en stigning i den franske import af tysk okse- og kalvekød. Det fremgår således af nogle statistiske oplysninger, som Forbundsrepublikken Tysklands regering har fremlagt i form af et bilag til sit interventionsindlæg, og hvis rigtighed ikke er blevet bestridt, at der kun i juli og august 1984 kunne registreres en stigning i den tyske eksport af okse- og kalvekød til Frankrig i forhold til samme periode i 1983, hvorimod eksporten i de følgende måneder var mindre end eksporten i samme periode i 1983.

17 Det bemærkes endvidere, at der allerede i de første måneder af 1984, dvs. før vedtagelsen af beslutning 84/361, blev registreret stigninger i importen af tysk okse- og kalvekød, som på nogle tidspunkter var endnu større end de førnævnte.

18 Det fremgår ligeledes af nogle statistiske oplysninger vedrørende prisudviklingen for okse- og kalvekød, som parterne har fremlagt på Domstolens anmodning, at der allerede i de sidste måneder af 1983 indtraf et prisfald på det franske marked, og at denne udvikling fortsatte i første halvdel af 1984, dvs. længe før ikrafttrædelsen af beslutning 84/361.

19 Det må herefter fastslås, at GAEC ikke har kunnet godtgøre, at prisfaldet for okse- og kalvekød i Frankrig har været en direkte følge af beslutningen.

20 Hvad angår den af sagsøgeren under henvisning til Domstolens dom af 2. juni 1976 (Kampffmeyer, 56-60/74, Sml. s. 711) nedlagte påstand om, at det statueres, at Fællesskabet er ansvarlig for tab, som endnu ikke er indtruffet, men som dog er »umiddelbart forestående og med tilstrækkelig sikkerhed påregnelige«, bemærkes, at GAEC ikke til støtte for denne påstand har fremsat andre anbringender end dem, der er fremsat til støtte for, at der er årsagsforbindelse mellem beslutningen af 30. juni 1984 og det tab, som sagsøgeren anfører allerede at have lidt. Det kan derfor så meget mindre lægges til grund, at sagsøgeren har godtgjort, at beslutningen vil være den »sikre årsag« til et umiddelbart forestående og påregneligt tab, som sagsøgeren vil lide, hvilket er en forudsætning, som efter den nævnte praksis skal være opfyldt.

21 Det må herefter lægges til grund, at GAEC ikke i sagen har kunnet påvise, at der foreligger noget tab, og at der skulle være en årsagsforbindelse mellem den anfægtede beslutning og et sådant tab. De sagsøgte vil herefter være at frifinde, uden at det er nødvendigt at undersøge spørgsmålet om lovligheden af Rådets beslutning af 30. juni 1984.

Sagens omkostninger

22 Ifølge procesreglementets artikel 69, stk. 2, dømmes den part, der taber sagen, til at betale sagens omkostninger, såfremt der er nedlagt påstand herom. Sagsøgeren, GAEC, og FNSEA, der har interveneret til støtte for GAEC's påstande, har tabt sagen og bør derfor dømmes til at betale de omkostninger, som sagsøgte, Rådet, har afholdt, tillige med de udgifter, der er afholdt af Forbundsrepublikken Tyskland, som har interveneret til støtte for de sagsøgtes påstande, idet Rådet og Forbundsrepublikken Tyskland har nedlagt påstand herom.

På grundlag af disse præmisser,

udtaler og bestemmer

DOMSTOLEN

1) De sagsøgte frifindes.

2) GAEC og FNSEA betaler Rådets og Forbundsrepublikken Tysklands omkostninger.

Mackenzie Stuart Galmot O'Higgins Schockweiler Bosco

Koopmans Due Everling Bahlmann Joliet Moitinho de Almeida

Afsagt i offentligt retsmøde i Luxembourg den 15. januar 1987.

P. Heim
Justitssekretær

A. J. Mackenzie Stuart
Præsident